

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 czerwca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk (przewodniczący)

SSN Halina Kiriło

SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania H. P.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o prawo do renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 6 czerwca 2023 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku

z dnia 3 marca 2021 r., sygn. akt III AUa 462/20,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział Regionalny w B. Placówka Terenowa w Z. decyzją z dnia 23 kwietnia 2019 r. odmówiła H. P. prawa do renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy, ponieważ orzeczeniem Komisji Lekarskiej KRUS z dnia 18 kwietnia 2019 r. nie uznano jej za osobę całkowicie niezdolną do pracy w gospodarstwie rolnym.

Sąd Okręgowy w Łomży wyrokiem z 17 czerwca 2020 r. oddalił odwołanie H. P. od powyższej decyzji.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, wyrokiem z dnia 3 marca 2021 r., oddalił apelację odwołującej się od wyroku Sądu Okręgowego.

W sprawie ustalono, że H. P. (urodzona [...] 1970 r.) otrzymywała rentę rolniczą z tytułu niezdolności do pracy od 8 marca 2016 r. do 30 kwietnia 2019 r. Zaskarżoną decyzją KRUS odmówił przedłużenia prawa do renty rolniczej.

Biegli, powołani przez Sąd pierwszej instancji, rozpoznali u odwołującej się: raka trzonu macicy; stan po rozszerzonym usunięciu narządu rodnego w 2014 r., stan po radioterapii, hormonoterapii; nadciśnienie tętnicze zredukowane; cukrzycę typu 2 leczoną lekami doustnymi; zespół bólowy w odcinku C i L/S kręgosłupa; zmiany zwyrodnieniowo - dyskopatyczne kręgosłupa odcinka C i L/S; zespół bolesnego barku prawego; polineuropatię czuciową w obrębie kończyn dolnych; otyłość; zaburzenia gospodarki lipidowej. Zdaniem biegłych, schorzenia występujące u odwołującej się nie powodują całkowitej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym.

Sąd Apelacyjny, po przeprowadzeniu postępowania dowodowego, ustalił, że odwołująca się jest właścicielką gospodarstwa rolnego o powierzchni 17,72 ha. W skład gospodarstwa rolnego wchodzi około 10 ha łąki, 3,4 ha gruntu ornego, a poza tym las, który nie jest użytkowany. W gospodarstwie rolnym uprawia żyto, pszenżyto, pszenicę i kukurydzę. Pracę w tym gospodarstwie polegają na wyrzuceniu gnojówki, zasianiu ziemniaków i zboża, pieleniu, pracy przy żniwach i wykopkach ziemniaków. Przy wykonywaniu tych czynności odwołującej się pomaga syn. Odwołująca się nie posiada zwierząt hodowlanych. Z uwagi na te ustalenia Sąd Apelacyjny pominął, na podstawie art. 235² § 1 pkt 5 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., złożony w apelacji dowód z zeznań W. P. na okoliczność charakteru i zakresu prac wykonywanych przez odwołującą się w gospodarstwie rolnym.

Na podstawie tak uzupełnionych ustaleń faktycznych Sąd Apelacyjny dopuścił dowód z uzupełniającą opinią biegłego z zakresu diabetologii, kardiologii, neurologii i medycyny pracy w celu ustalenia stanu zdrowia odwołującej się po 30 kwietnia 2019 r. i tego, czy jest ona po tym dniu całkowicie niezdolna do pracy w prowadzonym przez nią gospodarstwie rolnym. Biegli rozpoznali u odwołującej się:

stan po rozszerzonym usunięciu narządu rodno w 2014 r. z powodu raka trzonu macicy, stan po radioterapii, hormonoterapii, nadciśnienie tętnicze zredukowane, cukrzycę typu 2 leczoną lekami doustnymi, zmiany zwyrodnieniowo - dyskopatyczne kręgosłupa odcinka C i L/S, zespół bolesnego barku lewego w wywiadzie, polineuropatię czuciową w obrębie kończyn dolnych, otyłość, zaburzenia gospodarki lipidowej, skrzywienie lewego stawu skokowego w wywiadzie. Z opinii biegłych wynika, że schorzenia i stopień ich zaawansowania nie powodują u odwołującej się całkowitej niezdolności do pracy w jej gospodarstwie rolnym. Biegli wskazali, że stan zdrowia odwołującej się w porównaniu do badania z 2018 r. poprawił się, gdyż nie stwierdzono wznowy procesu nowotworowego, nadciśnienie tętnicze jest zredukowane bez powikłań sercowych i bez niewydolności krążenia, a cukrzyca typu 2 leczona pochodnymi Biguanidu-Metforminą, bez powikłań.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że odwołująca się nie spełniła podstawowej przesłanki do uzyskania renty rolniczej z tytułu całkowitej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym, gdyż po 30 kwietnia 2019 r. nie była osobą niezdolną do pracy w gospodarstwie rolnym w stopniu całkowitym. Zarzuty naruszenia art. 21 ust. 1, art. 21 ust. 5 czy też art. 22 ust. 2 ustawy z 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 208) były zatem niezasadne.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku odwołująca się zarzuciła:

1. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 21 ust. 1 i ust. 5 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, przez jego niewłaściwe zastosowanie i nierozpoznanie przesłanki niezdolności ubezpieczonej do pracy przez pryzmat rozmiaru, specyfiki oraz prac koniecznych w konkretnym gospodarstwie rolnym ubezpieczonej;

2. naruszenie przepisów postępowania, tj.: (-) art. 382 k.p.c. w związku z art. 235² § 1 w związku z 227 k.p.c., art. 241 k.p.c. oraz art. 286 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., przez nieuzupełnienie zebranego materiału dowodowego i nieprzeprowadzenie dodatkowego dowodu z opinii innego biegłego z zakresu diabetologii i interny, kardiologii, neurologii, medycyny pracy; uzupełniającej opinii biegłego onkologa i ginekologa ewentualnie innego biegłego onkologa i ginekologa, a także nieprzeprowadzenie dowodu z opinii biegłego ortopedy celem wyjaśnienia

rzeczywistego stanu zdrowia odwołującej się, ustalenia zdolności do pracy w jej konkretnym gospodarstwie rolnym w sytuacji, gdy dotychczasowe opinie nie zawierały analizy stanu zdrowia pod kątem wykonywania konkretnych prac w gospodarstwie odwołującej się, a nadto nie został przeprowadzony w ogóle dowód z opinii biegłego ortopedy - w sytuacji gdy dokumentacja medyczna w sprawie, występujące u odwołującej schorzenia, uzasadniały powołanie również biegłego tej specjalności - a uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, ponieważ skutkowało nieprzeprowadzeniem postępowania w kierunku ustalenia niezdolności do pracy w rozumieniu przepisów ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji w całości z uwzględnieniem kosztów zastępstwa procesowego za wszystkie instancje.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przy badaniu zasadności zarzutów naruszenia przepisów postępowania należy zauważyć, że, stosownie do art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., skargę można oprzeć na naruszeniu przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Następstwa wytkniętej w skardze wadliwości postępowania i orzekania muszą być tego rodzaju (bądź skali), że kształtują lub współkształtują treść kwestionowanego w sprawie orzeczenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 lutego 1997 r., I CKN 57/96, OSNC 1997 nr 6-7, poz. 82; z dnia 24 października 2006 r., II PK 38/06, LEX nr 950620 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 17 marca 2006 r., I CSK 63/05, LEX nr 179971; z dnia 5 grudnia 2007 r., II PK 103/07, LEX nr 863973; z dnia 16 czerwca 2011 r., III UK 213/10, LEX nr 950436).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, iż niezdolność do pracy ubezpieczonego rolnika powinna być oceniana z uwzględnieniem możliwości jej wykonywania w konkretnym gospodarstwie rolnym (por. między innymi wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 20 maja 1997 r., II UKN 121/97, OSNAPiUS 1998 nr 6, poz. 188; z dnia 7 października 1998 r., II UKN 250/98, OSNAPiUS 1999 nr 20, poz. 667; z dnia 12 kwietnia 2000 r., II UKN 498/99, OSNAPiUS 2001 nr 19, poz. 597,

czy też z 12 lutego 2009 r., III UK 71/08, LEX nr 725063). Oznacza to, że w przypadku dokonywania oceny stanu zdrowia ubezpieczonego rolnika ubiegającego się o rentę rolniczą z tytułu niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym konieczne jest wzięcie pod uwagę wielkości gospodarstwa rolnego i jego położenia, struktury owego gospodarstwa, poziomu zmechanizowania, a także specyfiki prowadzonej w tym gospodarstwie produkcji rolniczej (uprawy, hodowla), która będzie z kolei określać rodzaje czynności niezbędnych do tego, aby to konkretne gospodarstwo rolne mogło być prowadzone, w tym czynności o charakterze nadzorczym, jeśli w gospodarstwie ze względu na jego wielkość są zatrudniani pracownicy bądź większa liczba członków rodziny. Z praktycznego punktu widzenia chodzi o to, aby biegli dysponowali przed wydaniem opinii niezbędnymi informacjami odnośnie do charakteru gospodarstwa rolnego i rodzaju prac w nim wykonywanych i brali je pod uwagę.

Sąd Apelacyjny przyznał, że nieustalenie przez Sąd Okręgowy rozmiaru gospodarstwa i rodzaju prowadzonej produkcji rolnej skutkowało tym, że materiał dowodowy sprawy był niepełny a opinie wydane przed Sądem pierwszej instancji nie mogły stanowić wystarczającej podstawy rozstrzygnięcia i postanowił uzupełnić materiał dowodowy w tym zakresie. Na jego podstawie ustalił wielkość i specyfikę gospodarstwa rolnego i dopuścił kolejny dowód z opinii biegłych. Sąd ograniczył ten dowód do dodatkowej opinii biegłych z zakresu diabetologii, kardiologii, neurologii i medycyny pracy. Pomiął natomiast biegłych z zakresu ginekologii i onkologii biorących udział w sporządzeniu opinii przed Sądem pierwszej instancji i ta właśnie kwestia stanowi podstawę zarzutu naruszenia art. 382 k.p.c. w związku z art. 235² § 1 w związku z 227 k.p.c., oraz art. 241 k.p.c. i art. 286 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c.

Skarżąca twierdzi, że i te opinie (ginekologa i onkologa - w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji) dotknięte były błędem zauważonym przez Sąd Apelacyjny (brak ustaleń co do wielkości i specyfiki gospodarstwa rolnego). Należy jednakże zauważyć, że biegli w opinii uzupełniającej brali pod uwagę stan zdrowia skarżącej stwierdzany przez tych biegłych (którego opis przedstawili w opinii przeprowadzonej przed Sądem pierwszej instancji). Tak więc okoliczności istotne z punktu widzenia prawidłowego zastosowania prawa materialnego w niniejszej

sprawie nie zostały pominięte, w szczególności zważywszy na udział w sporządzeniu opinii uzupełniającej lekarza medycyny pracy, specjalisty posiadającego najbardziej pożądane kwalifikacje dla oceny wpływu stopnia zaawansowania schorzeń (stwierdzanych przez lekarzy różnych specjalności) na zdolność do pracy (także w gospodarstwie rolnym).

Sąd Apelacyjny pominął wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego ortopedy, wyjaśniając w motywach rozstrzygnięcia, że wniosek ten został złożony przez odwołującą się po raz pierwszy w apelacji a schorzenie ortopedyczne rozpoznano w listopadzie 2018 r. Uznał zatem, że zmierzał on jedynie do przedłużenia postępowania. Należy zauważyć, że ta sama dokumentacja medyczna, którą skarżąca złożyła w postępowaniu apelacyjnym wraz z wnioskiem o dopuszczenie dowodu z opinii lekarza ortopedy (k-142 akt sądowych) znajduje się w aktach rentowych, tj. dokumentacji orzeczniczo-lekarskiej, (k-48-68), dostarczonej przez skarżącą przy wniosku o rentę rolniczą, którą ocenił zespół biegłych w opinii uzupełniającej. Skoro nie dostrzegł on potrzeby wypowiedzenia się przez biegłego ortopedy, to samo twierdzenie skarżącej, że dowody te uzasadniały powołanie tego specjalisty, uznać należy za gołosłowne.

W związku z tym, że nie odniosły skutku zarzuty naruszenia przepisów postępowania, nie potwierdził się zarzut naruszenia art. 21 ust. 1 i ust. 5 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.

az

[ms]